

ALLAH İÇİN SEVGİ VE KARDEŞLİK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Cumanız mübarek olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlelerinizi sevdiği kul eylesin... Hem dünyada, hem ahirette bahtiyâr eylesin... Cennetiyle, cemâliyle taltif eylesin...

Peygamber SAS Efendimiz'in, Ebû Zerr-i Gıfârî RA'dan İbn-i Asâkir'in rivâyet ettiği bir hadis-i şerifiyle bu cuma sohbetime, bu sefer İstanbul'dan başlamak istiyorum. Ekseriyetle seyahatte oluyorum ve başka bir ilden veya ilçeden size sesleniyordum. Bu sefer nadir de olsa İstanbul'dan seslenme durumu oldu.

Allah rahmet eylesin cümle ulemâya, geçmişlerimize, fâzıl, kâmil kimselere... Nasreddin Hoca'ya hanımını şikâyet etmişler, demişler ki:

“—Hanımına bir şey söyle, çok geziyor Hocaefendi!” demişler.

“—Yok...” demiş. “Hanımın günahını almayın. O kadar çok gezmiyor. Gezseydi arada bizim eve de uğradı.” demiş.

Ben de, arada İstanbul'da böyle konuşmak nasib oluyor İstanbullu olduğum halde. O duruma benzedi durumum.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

a. Samîmî Tevbenin Karşılığı

Evet, bu latîfeden sonra hadis-i şerifi okuyorum. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. Kàle rasûlü'llâh salla'llàhu aleyhi ve sellem:*¹

مَنْ أَحْسَنَ فِيمَا بَقِيَ غُفِرَ لَهُ مَا مَضَى وَمَنْ
أَسَأَ فِيمَا بَقِيَ أَخَذَ بِمَا مَضَى وَمَا بَقِيَ
(كر. عن أبي ذر)

RE. 398/4 (*Men ahsene fîmâ bakıye, gufire lehû mâ madà; ve men esâe fîmâ bakıye, uhize bimâ madà ve mâ bakıye.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemà kâl.*

Biliyorsunuz, Allah-u Teâlâ Hazretleri,

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ
(المؤمن: ٢٠)

(*Ve kàle rabbükümü'd'unî estecib leküm.*)
“Bana dua edin, ben duanızı kabul ederim.”
(Mü'min, 40/60) buyurmuş, kesin. Sonra:

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى
(طه: ٨٢)

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.46, no:6806; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.382, no:664; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IV, s.422, no:10357; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXV, s.374; Ebû Zerr-i Gıfârî RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.564, no:5769; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.244, no:10357; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1360, no:2363;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXXI, s.385, no:45358.

(*Ve innâ legaffârun limen tâbe ve âmene ve amile sâlihan sûmme'htedâ.*) “Ben, iman edip de gereğince kulluk vazifeleri yapanları çok afv u mağfiret ediciyim, gaffârım.” (Tâhâ, 20/82) diye ayet-i kerîme var.

Pek çok ayet-i kerîmeler var. Biliyoruz, ümitliyiz, sevinçliyiz ki Allah-u Teâlâ Hazretleri, günahkâr da olsa kullarını bağışlıyor, tevbe edenleri seviyor.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ
(البقرة: ٢٢٢)

(*Inna'llàhe yuhibbu't-tevvâbîne ve yuhibbu'l-mütetahhirîn.*) [Hiç şüphe yok ki, Allah tevbe edenleri, hata eylemişse hatasını anlayıp dönenleri, Cenâb-ı Hakk'a istiğfar eyleyenleri ve temizlenenleri, temizlikte titizlik gösterenleri sever.] (Bakara, 2/222) diye tevbe edenleri, tevbekâr kulları sevdiğini bildiriyor.

Şimdi biliyorsunuz, insanın tevbesi aslında bir kesin dönüş demektir. Bunu müteaddit konuşmalarımda daha önceleri duyurmuştum size, söylemiştim. Yâni, insan hayatında bir dönüş yapıp da Cenâb-ı Hakk'ın yoluna girdi mi, bu esaslı bir dönüştür, hayatında bir devrimdir, bir gelişmedir, bir dönüm noktasıdır. İşte böyle tevbeye *tevbe-i nasuh* derler. Allah eski günahlarını bağışlar.

Müslüman olmayan bir kimse imana gelse;

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ

مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

(Eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû) dese; o imanı, geçmiş bütün günahların hepsinin silinmesine sebep oluyor.

Günahkâr bir kul tevbe-i nasuh ile yâni samîmî, içten, candan bir tevbe ile tevbe etse, hayatının akışını değiştirse, hayata bakışını değiştirse, davranışları tamamen Cenâb-ı Hakk'ın rızasına uygun şekilde olmaya başlarsa; böyle bir dönüşü Allah sever ve geçmiş günahlarını siler. Bunu da biliyoruz. Bu hadis-i şerifte, bu konunun devamıyla ilgili bir bilgi kazanmış olacağız.

Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(Men ahsene fîmâ bakıye, gufire lehû mâ madà) “Kim tevbe ettikten sonraki yaşamında, ömründe iyi kulluk yaparsa, iyilik yaparsa, kulluğunu Allah'ın istediği tarzda yaparsa; (gufire lehû mâ madà) bu tevbesinden önceki geçmiş günahları, Allah tarafından afv u mağfiret olunur.”

Neden?.. Artık dönüşünün samimî olduğunu isbat etti, döndü, dönüşünde de sebat gösterdi, iyi bir kul oldu, iyi bir yolda devamlı gidiyor; tamam. Bunun geçmiş günahlarını Allah-u Teâlâ Hazretleri afv u mağfiret eder.

(*Ve men esâe fîmâ bakıye*) “Ama geriye kalan zamanında kötülük ederse: (*uhize bimâ madâ ve mâ bakıye*) hem geçmişte işlediği günahlardan yakasına yapışılır, hem de daha sonraki işlediklerinden yakasına yapışılır, sorgu sual sorulur, hesaba çekilir, cezası verilir.”

Demek ki, insan tevbesinde sâdık olmalı, tevbesini bozmamağa çok gayret etmeli; dönüşü erkekçe, mertçe, samimi olmalı, sağlam olmalı, tam olmalı, kesin olmalı! Artık imandan sonra geriye dönmemeye, güzel yola döndükten sonra eski hatalarını tekrar işlememeye çok gayret etmeli!..

Tabii bu hadis-i şerifin şöyle anlaşılması da mümkün, çünkü ibareler ona da müsait: İnsanın ömrü var, bu ömür üçe ayrılıyor: Çocukluk, olgunluk, ihtiyarlık... Çocukluk devresi tabii muaf, yâni kusurları bağışlanıyor çocuk olduğu için... Henüz sorumluluk çağında olmadığı için bağışlanıyor ama, gençlik ve olgunluk devresi artık sorumlu olduğu devre oluyor. Bir de ihtiyarlık devresi var.

Yâni, insanın ömrü devre devre, tabaka tabaka... Ömrünün başında hatalar işlemiş de olsa, çocukluğunda hatalar affediliyor. Ama delikanlılığında insan daha çok hata ediyor, çocukluğundan daha büyük hatalar ediyor. Çünkü adı üstünde o çağ delikanlılık çağı. O delikanlılık çağında hatalar etmiş oluyor filan... Ama sonlarına doğru, böyle hayatını güzelleştirip iyi bir insan olmaya yönelirse, kâmil bir insan olursa, güzel huylu bir kul olursa;

bu ömrünün sonuna doğru çizgisi iyiye doğru gittiğinden, geçmiş kusurlarını Allah affeder mânâsına da geliyor. O zaman, daha geniş bir müjde olmuş oluyor. Allah affeder.

Ama ömrünün nihayetinde de, hani “*Kırkıdan sonra azanı teneşir paklar.*” demiş ecdadımız. E artık yâni insaf! Delikanlılık çağı geçmiş, olgunluk çağı gelmiş, esen rüzgârlar durulmuş, çağlayan sular sakinleşmiş; hâlâ gaflette, günahta, isyanda devam ediyor. O zaman hem eskileri, hem de o devrede, o anda, o zaman yaptıkları, hepsi birden hesaba girer, hepsinden cezalandırılır mânâsına da olabilir.

Yâni, bir tevbesinden öncesi, tevbesinden sonrası diye anlamak mümkün; bir de ömrünün evveli ve ömrünün geriye kalan mütebâki kısmı diye anlaşılır. İnsanın ömrü ilerledikçe, hâlini güzelleştirmesi lâzım! İslâm o bakımdan bize çok güzel kaideler veriyor, öğretiyor, tavsiye buyuruyor. İki günü dahi müsâvî olmayacak, ikinci günü birinciden daha güzel olacak.

مِنْ اسْتَوَى يَوْمَهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ

(*Meni'stevä yevmâhü fehüve mağbûnün*)²
“İki günü birbirine müsâvî olan ziyandadır.”
buyruluyor.

² Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.611, no:5910; Hz. Ali RA'dan. Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.35; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Menâmât*, c.I, s.116, no:243. Hatîb-i Bağdâdî, *İktizâü'l- İlm*, c.I, s.112, no:196.

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1403, no:2406.

İkinci günü ömrünün daha sonraki devresi olduğuna göre, daha sonraya, daha sonraya, daha sonraya doğru yaşadıkça, günler geçtikçe, yıllar geçtikçe insanın gittikçe bir şeyler kazanarak, daha güzel ahlâklı, daha sakin, daha tatlı, daha sevimli, daha olgun, daha erdemli, daha bilge, daha faziletli bir kimse haline gelmesi lâzım!.. Yâni, geçen zamanlar ona bir şeyler kazandırmalı, kötülüklerini bırakma ve onlardan kurtulma sonucu vermeli... Taa ilk zamanlardaki kötü alışkanlıkları, ömrünün sonuna kadar devam etmemeli...

Bunun için de tabii, çok fırsatlar var aziz ve sevgili Akra dinleyicilerim! Allah-u Teâlâ Hazretleri insanoğlunun yapısını biliyor, nefsini biliyor, iç dünyasını biliyor. Ona musallat olan şeytanı biliyor, dünyanın aldatıcı zevklerini biliyor. Onlar imtihan zaten... Onların karşısında tabii, kulun düzelmesini sağlamak için ilaçlar göndermiş, hastalıkları geçsin diye. Ve düzelmesi için fırsatlar ihsân eylemiş.

Bu fırsatlar nelerdir?.. Meselâ, bir gün içinde namaz vakitleridir. İnsan ezanı duyunca camiye giderse, tertemiz oluverir. Abdest alıp camiye gitti mi, bu bir fırsattır. Hafta içinde cuma günleridir. Cuma günü insan gusül abdesti alırsa, tevbe ederse, camiye gidiverirse, bir fırsat... E camide vaizleri dinler, hutbeleri dinler, öteki insanları görür, “Benim halim niye böyle?” der, insafa gelir, kendisini düzeltebilir. Bir fırsat...

Ramazanlar bir fırsat... Üç Aylar, Receb, Şaban, Ramazan fırsat. Biliyorsunuz bugün Receb'den önceki Cumâde'l-âhire ayının on dokuzundayız. Yâni şöyle aşağı yukarı on, on bir gün kaldı mübarek Üç Aylar'ın girmesine... E bunlar bir fırsat. Üç Aylar'da insanın Regâib Kandili'yle beraber, Receb'in biriyle beraber –bunlar mübarek günler ve geceler– şöyle toparlanması lâzım!..

Allah işte bu vesileleri vermiş. Yâni, dinimizin ibadetleri aslında birer ilaç. İnsanın yapısındaki tehlikeleri, hastalıkları karşılayan, önleyen, geçiren, tedavi eden birer ilaç... Onun için, o ibadetlerin hikmetini anlamalı, onları aşk ile şevk ile, severek yapmalı müslümanlar. Öyle yaptığı zaman yavaş yavaş kurtulacak. Yâni, insan işin ne olduğunun farkına varmasa bile, Allah'ın emirlerini tuttu mu; o emirler onu tedavi eder, o emirler onu olgunlaştırır, o emirler onu sonunda çok tatlı bir insan haline getirir.

Evet, o halde ne yapmalıyız?.. Bu hadis-i şerifi duyduktan sonra, yapmamız gereken şey nedir sevgili Akra dinleyicileri?..

Düzelmeğe çalışmalıyız. Tevbe edip tevbemizde sabitkadem olmağa, sebatlı olmağa gayret etmeliyiz.

Ömrümüzün daha sonraki yılları, daha önceki yıllarına göre gelişme ve değişme ve güzelleşme göstermeli! Buna çalışmalıyız. Daima, “Daha iyi olacağım, kötülüklerimi atacağım, iyilikleri alacağım!” diye çalışmalıyız.

Bu birinci hadis-i şerif, çok önemli!.. Tabii her zaman hepimize lâzım! Sizlere de lâzım, söyleyene de lâzım, dinleyene de lâzım!.. Hepimiz bu dünyada imtihan olmakta olduğumuza göre, imtihan devam ediyor.

Melekler bizim davranışlarımızı yazıyorlar. Yâni hakemler gibi, hakemlerin puanları tesbit ettiği gibi, hayatımızdaki her şey tesbit ediliyor, yazılıyor. Bunların mükâfatı veya cezası da mahkeme-i kübrâdan sonra karşımıza gelecek.

Onun için mutlaka, işte böyle kendimizi daha iyi bir kul etmeye çalışma gayreti içinde olmamız lâzım!..

Bu hadis-i şerifler bize bu şevki vermeli, bu aşkı vermeli... Veyahut mevcut olan şevkimizi, aşkımızı kamçılmalı, irademizi takviye etmeli, niyetimizi kuvvetlendirmeli!

“Tamam, ben böyle yapacaktım zaten, niyetim böyleydi, o halde bu cuma yapayım!” diye insan adımını atıvermeli!

Hayırlı olan tarafa kararını döndürüvermeli!..

İşte cuma, buyurun gusül abdesti alın, bir güzel tevbe edin; bundan sonraki ömrünüzde güzel kul olmağa çalışın!..

b.Allah İçin Sevmenin Mükâfâtı

İkinci bir hadis-i Şerif okumak istiyorum size. Bu da Ebû Hûreyre RA'dan rivayet edilmiŐ. Metni kısa... Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:³

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَجِدَ طَعْمَ الْإِيمَانِ فَلْيُحِبِّ

الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ

(ط.هب. عن أبي هريرة)

RE. 397/4 (*Men ehabbe en yecide ta'me'l-imân, felyuhibbü'l-mer'e lâ yuhibbuhû illâ li'llâh.*)

Diyor ki Peygamber Efendimiz:

“–Sizden herhangi biriniz eğer imanın lezzetine varmak, tadını hissetmek istiyorsa, sizden her kim ki imanın lezzetini duymayı severse, (*felyuhibbü'l-mer'e*) kişiyi sevsin...” *Yuhibbe* olur, *yuhibbu* olur, üç hareke de caizdir. Çünkü emir, emr-i gâib. *Felyuhibbe'l-mer'e*, *felyuhibbü'l-mer'e*, *felyuhibbi'l-mer'e* olabilir. “Kişiyi sevsin; (*lâ yuhibbuhû illâ li'llâh*) ancak, onu sadece Allah için sevsin!”

³ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.298, no:7954; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.186, no:7312; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.6, s.482, no:8988; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.294; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.360, no:366; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.257, no:1708; Tayâlisî, *Müsned*, c.IV, s.235, no:2617; Tahavî, *MüŐkilül-Âsâr*, c.VIII, s.293, no:3202; Kudâi, *Müsnedü'Ő-Şihâb*, c.I, s.270, no:440; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.535, no:5670; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.154; Ebû Hûreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.5, no:24650; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.268, no:308;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXXI, s.368, no:45267.

Sevgili kardeşlerim, birbirimizi seveceğiz, bu Allah'ın emri... Sevince de, bu sevgiden dolayı Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi sevdiğinden, içimizde bir değişiklik olacak, bir gelişme olacak, bir başkalaşım olacak. O zaman İslâm'ın ne olduğunu anlayacağız, imanın ne kadar tatlı olduğunu anlayacağız. O mânevî lezzetlerin farkına varacağız. O büyük mü'min insanları, evliyâullahın hayatlarındaki güzelliklerin neden olduğunun sırrını anlayacağız. İmanın ne kadar hoş bir şey olduğunu anlayacağız.

Tabii, işte bunun için bir çare söylüyor Peygamber Efendimiz:

“—Müslümanlar birbirlerini sevecek ama, kişi bir kişiyi sevsin ama, ancak Allah için sevsin!.. Başka bir şey için sevmesin, sadece Allah rızası için sevsin!” diyor.

Tabii, insanlar birbirlerini seviyorlar, dost ediniyorlar, arkadaş oluyorlar, komşu oluyorlar... Muhtelif vesilelerle oluyor bu. Mahalle arkadaşlığı diyoruz, çocukluk arkadaşlığı diyoruz, komşuluk diyoruz, dükkân dostluğu diyoruz, askerlik arkadaşlığı diyoruz.

Okullardaki arkadaşlık, okul sıralarındaki mektep arkadaşlığı diyoruz. Ondan sonra, işte kahvedeki arkadaşlık, klüpteki arkadaşlık... Devam ediyor bu böyle. Çeşitli şekillerde insanlar birbirlerini seviyorlar ve kıızıyorlar. Sevmek duygusu da var, sevmemek duygusu da negatif bir sevgi... Sevginin olumsuzluğu, yâni sevmiyor. Sevmemek de negatif bir sevgi diye düşünebiliriz veya onun zıddı diye düşünebiliriz.

İnsanlar birbirlerini seviyor, veya sevmiyor.

“—Peki, sevdiğimiz insanların hepsi sevmeye layık mı?

Kimleri sevmeliyiz?..”

Çok kısa söylememiz gerekirse: İnsan kimi seveceğini düşünmeli ve kimi seveceğini seçmeli! Kiminle dostluk yapacağını iyi düşünüp dostunu seçmeli! Herkese sevgi bağıyla bağlanmamalı!..

“—Neden?..”

Bazı sevgiler o sevdiği insana bağlanmayı, o bağlılık da onun yoluna gitmeyi sağlar. Meselâ, bir insan bir kötü insanı severse, onun yanında gezerken, tozarken, sonunda onun yaptığı kötülöklere bulaşır. İçkiye bulaşır meselâ, kumara bulaşır, daha başka kötülöklere bulaşabilir, havaîleşebilir. Ailesinin istemediğı, yaka silktiğı, ana babasının kızdığı, komşularının ayıpladığı çeşitli bataklıklara saplanabilir.

“—O halde kimi seveceğiz?..”

Kısaca söylemek gerekirse: Allah'ın iyi kullarını sevmek lâzım! Allah'ın sevdiği kulları sevmek lâzım! Dost edinirken birtakım vasıflar aramak lâzım!

“—Bunlar nelerdir?.. Yâni insan kimi seçmeli?..”

Bu hususta İmam Gazâlî'nin *İhyâ-i Ulûm*'unda *Kardeşlik ve Arkadaşlık Kitabı* diye bir bölüm var; onu dikkatle okumalarını ricâ ederim dinleyicilerimden.

Mutlaka evinizde *Ihyâ-ı Ulûm* vardır, veya onun özeti mahiyetinde *Kimyâ-yı Saadet* evinizde vardır.

Tabii sevilecek insanın, dost edilecek insanın dindar olması, İslâm'ı bilmesi ve İslâm'ı uygulayan bir insan olması lâzım! Yâni namaz kılan, oruç tutan, Kur'an okuyan, haramlardan kaçınan, sevaplı işleri yapmaya çalışan bir insan seçmek lâzım!.. Neden?.. Ötekiler günahları işlediği için, bu da onunla arkadaşlık ederse, o da günahları onunla beraber işler. Sonunda cehenneme düşer, dünyası, ahireti mahvolur diye. Ne yapması lâzım? Dindar insan seçmesi lâzım!..

“—Dindar insanların hangisini öncelikle seçmeli?..”

Dini en iyi bilen, alimleri seçmeli; hem de ilmiyle âmil olan fâzılları seçmeli!..

Yâni, bazı alimler vardır, İslâm'ı bilir, Arapça'sı vardır, Arap ülkelerinde tahsil görmüştür ve İslâm'ı bilir, Kur'an'ı bilir... Böyle tipler var. Hatta bunlardan bazı kimseler tanıdım ben; işte Osmanlı devresinde okuduğu için Arapça, Farsça okumuş, İslâm'ı küçükken öğrenmiş, amme cüzünü bitirmiş, şu yaşta hatmetmiş, babası müftüymüş, dedesi vaizmiş... Anlatıyor kendisi ama, kendisinin hiç İslâm'la, imanla alâkası yok... Hatta münkir! Açıkça söylüyor, “Ben inanmıyorum!” diyebiliyor. Meselâ, inançsız insanların cemiyetlerine gitmiş, kaydolmuş filan olabiliyor.

Yâni bilgi yetmiyor. Bilgi ne olmalı?.. Uygulanmalı! İnsan ilmiyle âmil olmalı!.. O halde hangi âlimle insan ahbab olmalı?.. İlmiyle âmil olan, ilmini kendi hayatında uygulayan, fazîletleri kazanmış olan bir âlimle arkadaş olmalı. Aksi takdirde ötekisi zaten kendisini kurtaramamış.

Hani yine böyle halkımızın güzel sözlerini ben çok seviyorum:

*Kendisi muhtâc-ı himmet bir dede,
Nerde kaldı gayriye himmet ede...*

Kendisi muhtaç, kendisini kurtaramamış, başkasını nasıl kurtaracak?.. Öyle değil, ilmiyle âmil olan fazîletli insanları dost edinmeli insan.

جَالِسُوا الْعُلَمَاءَ

(*Câlisü'l-ulemâ*)⁴ “Alimlerle oturup kalkın, onların meclislerine devam edin!” diye hadis-i şeriflerde tavsiye var. Şöyle bir umûmi tavsiyesi daha var Peygamber Efendimiz’in:⁵

خَيْرُ الْأَصْحَابِ صَاحِبٌ إِذَا ذَكَرْتَ اللَّهَ
أَعَانَكَ وَإِذَا نَسِيتَ ذَكَرَكَ خِيَارُهُمْ
الَّذِينَ إِذَا رُؤُوا ذُكِرَ اللَّهُ تَعَالَى
(ابن أبي الدنيا في كتاب الإخوان عن الحسن مرسلًا)

⁴ İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.VI, s.290, no:1032; Ebû Cuhayfe RA’dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s,177, no:25583; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.329, no:1059; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXXVIII, s.290, no:41492; RE.271/14.

⁵ İbn-i Ebi’d-Dünyâ, *Kitâbü'l-İhvân*, c.I, s.94, no:42; Hasan-ı Basrî Rh.A’ten.

Câmiü'l-Ehâdîs, c.12, s.340, no:12042.

RE.281/2 (*Hayru'l-ashâbi*) “Arkadaşların hayırlısı, (*sâhibün izâ zekerte'llâhe eâneke*) Allah'ı zikrettiğinde sana yardım eden, (*ve izâ nesîte zekkereke*) ve unuttuğunda sana hatırlatan kimsedir. (*Hiyâruhümü'llezîne izâ ruû zükira'llâhu teâlâ*) Onların da en hayırlıları, görüldüklerinde Allah-u Teâlâ'nın hatırlandığı kimselerdir.”

Yâni, “Gördüğün zaman, onun görüntüsü sana Allah'ı hatırlatıyorsa, böyle bir kimseyle arkadaşlık et! Konuştuğu zaman onun sohbeti senin dindarlığını, takvânı, ahirete olan şevkini, Allah'a olan kulluk arzularını arttırıyorsa, öyle kimseyle arkadaşlık et!” diye buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Bunlardan çıkan sonuç şudur: İnsanın esas itibariyle Allah'ın rızasını kazanması lâzım! Allah'ın sevdiği, râzı olduğu kullarını soktuğu cenneti kazanmaya sebep olacak bir hayat tarzı sürmesi lâzım! Bunu sağlayacak, buna engel olmayacak kimselerle arkadaşlık etmesi gerekiyor.

E pekiyi, tamam, böyle iyi bir kimsenin yanına yanaşıyor bir insan, onun meclislerine devam ediyor, sözünü dinliyor filan... Ama bunun da bir niyeti olması lâzım! Yâni her işte niyet olduğu gibi; namaza başlarken niyet var, oruca başlarken niyet var, zekâтта niyet var, hacda niyet var... Tabii bu arkadaşlıkta da niyet ne olacak?.. Allah'ın rızasını kazanmak olacak. Allah için arkadaşlık olacak.

Başka sebeplerle arkadaşlıklar olabilir mi?..
Olabilir. Menfaat ilişkisi olabilir. Kendisi oradan
bir menfaat umuyordur, onun için bu arkadaşlığı
kurmayı düşünür, onun için yanadır yanına...
Dünyevî bir menfaat için, bir şey kazanmak için,
bir sonucu elde etmek için yanına yanabilir.
Tabii,

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

(بخ.م.د.ن.ه.حم.عن عمر)

(*Inneme'l-a'mâlü bi'n-niyyât*)⁶

“Ameller niyetlere göredir.”

⁶ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.1, no:1; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1515, no:1907; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.670, no:2201; Neseî, *Sünen*, c.I, s.58, no:75; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1413, no:4227; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.25, no:168; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.I, s.73, no:142; Dâra Kutnî, *Sünen*, c.I, s.50, no:1; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.9, no:37; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.17, no:40; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.380, no:257; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.336, no:6837; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.41, no:181; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.79, no:78; Tahâvî, *Şerh-i Maânî*, c.III, s.96, no:4293; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.42; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.16, no:28; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.195, no:1171; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.62, no:188; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.244; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.136, no:656; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXII, s.166; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.171; Tahâvî, *Şerh-i Maânî*, c.III, s.96, no:4293; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.488, no:7438; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.64, no:257; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IX, s.380, no:3707; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.48, no:78; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.206, no:483; Hz. Ömer RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VI, s.342; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.422, no:7263; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.1, no:1; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.IX, s.459, no:8819

Ameller niyetlere göre olduğu için, kötü niyetlerle yanaşan insanların da, sevap filân alması mümkün değil. Yâni, bu gibi insanlara verilecek olan mükâfatları kazanması mümkün değil... İyî insanlara verilecek mükâfatı kazanamaz.

Onun için, Allah için seveceğiz. Sevdiğimizi Allah için seveceğiz. Dünya menfaati için sevmeyeceğiz. Onu sömüreyim, ondan istifade edeyim diye arkadaşlık, ahbaplık etmek doğru olmaz. Onun için, bizim büyüklerimiz Tasavvufu tarif ederken diyorlar ki:

Tasavvuf yâr olup, bâr olmamaktır; Gül-i gülzâr olup, hâr olmamaktır.

Yâni tasavvuf; arkadaşlarla arkadaş olacak, muhabbet edecek, birilerini sevecek, onlarla kardeş olacak ama, yük olmayacak. Yâni, onları sömürmeyecek, onların maddî imkânlarından faydalanmayı düşünmeyecek. Aksine onlara bir şeyler kazandırmayı, hizmet etmeyi niyet edecek. [Gül bahçesinin gülü olacak, diken olmayacak.]

Tasavvuf hizmetten ibarettir. Bir mutasavvıf, bir derviş birisiyle arkadaş olduğu zaman, niçin arkadaş olur?.. “Şuna hizmet edeyim de, sevap kazanayım! Yanına yanaşayım da, ona bir şeyler öğreteyim, yanına yanaşayım da onu doğru yola çekeyim!” filan diye arkadaş olur. Yâni alıcı, sömürücü değil; verici, bahşedici, ihsân edici, ikrâm edici olması lâzım!..

Tasavvufta bu böyle, İslâm'ın kökü böyle, tavsiyeler böyle... Bu hadis-i şerif de onu gösteriyor. İşte yâni bir kimse bir kimseyi sevdi mi, ancak Allah için sevmesi lâzım!..

c. Allah İçin Kardeşlik

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:⁷

مَنْ أَحَبَّ أَخًا لِلَّهِ فِي اللَّهِ قَالَ إِنِّي أُحِبُّكَ لِلَّهِ

فَقَدْ أَحَبَّهُ اللَّهُ فَدَخَلَ جَمِيعًا الْجَنَّةَ كَانَ الَّذِي

أَحَبَّ فِي اللَّهِ أَرْفَعَ دَرَجَةً لِحُبِّهِ عَلَى الَّذِي أَحَبَّهُ لَهُ

(خ. في الأدب، طب. عن ابن عمرو)

RE. 397/3 (*Men ehabbe ehan li'llâhi fi'llâh, kâle: Innî uhibbuke li'llâh! Fekad ehabbehu'llâh, fedehalâ cemîani'l-cenneh; kâne'llezî ehabbe fi'llâhi erfaa dereceten li-hubbihi ale'llezî ehabbehû lehû.*)

Bu da Buhârî'nin *el-Edebü'l-Müfred* kitabında kaydettiği bir hadis-i şerif, konu aynı olduğu için onu da okuyorum. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:

(*Men ehabbe ehan li'llâhi fi'llâh*) “Kim Allah yolunda, Allah rızası için bir müslümanı kardeş

⁷ Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.192, no:546; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.377, no:2439; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.134, no:332; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.18, no:24716; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.496, no:18015;

Câmiü'l-Ehadîs, c.XXXI, s.367, no:45260.

edinir de severse; bir insan bir müslüman kardeşini, Allah rızası için, Allah yolunda severse; (*kàle innî uhibbuke li'llâh*) ‘Ben seni başka bir maksad için değil, mevkiin, makamın, paran pulun için değil, Allah için seviyorum!’ derse; (*fekad ehabbehu'llâh*) Allah o niyetle onu seven kimseyi sever.” Yâni muhabbetten Allah’ın rızası kazanılıyor, Allah’ın sevgisi kazanılıyor.

(*Fedehalâ cemîani'l-cenneh*) “Her ikisi de cennete girer.” Yâni, Allah için seven kişi de cennete girer; Allah için sevdiği öteki kişi de, sevilen kişi de cennete girer. İki de cennete girer. Yâni bir müslüman bir müslümanı Allah yolunda, Allah için arkadaş edinir, kardeş edinir, ahiret kardeşi edinir, din kardeşi edinir, tasavvuf kardeşi edinirse; Allah seviyor, ikisini de cennete sokuyor.

Hangisinin derecesi daha yüksek?.. (*Kâne'llezî ehabbe fi'llâhi*) “Allah yolunda o sevgiyi, o arkadaşlığı kuran, o niyetle başlatan kimse, (*erfaa dereceten*) derece itibariyle cennette daha yüksek olur.” Çünkü o başlattı. Ötekisi, kendisine gelenin müracaatını hoş karşıladı, kendisine gelene kucak açtı. Ama ilk başlatan, Allah için başlatan o, onun derecesi daha yüksek olur. Çünkü, Allah için sevmişti onu; ondan dolayı derecesi daha yüksek oluyor.

Demek ki, sevgi arttıkça cennette derece artıyor. Ne kadar güzel İslâm dini!.. Sevenleri cennete sokuyor, ahiret kardeşi olanları, dindeki samimî kardeşliği, dostlukları cennetle mükâfatlandırıyor... Sevgisi daha çok olan,

kardeşliği daha candan yapanın derecesi, cennette daha yüksek oluyor. Birisi biraz kenarda duruyor, sakın duruyor, pasif duruyor... Pasif değil edilgen diyelim, çekingen diyelim, çekingen duruyor; onun derecesi daha aşağıda. Böyle hareketli, hızlı, cevval, hizmet ehli, gayretli olan, himmetli olan, daha yüksek dereceye çıkıyor.

Böylece bugünkü sohbetimde size ne anlatmış oldum sevgili kardeşlerim, özetleyelim: Tevbe etmemiz lâzım! Tevbeden sonra, tevbemize devam etmemiz lâzım! İyi devam edersek, tevbeden sonra Allah geçmiş günahları siler ve ondan sonraki iyilikleri mükâfatlandırır, sonuç iyi olur. Ama tevbeden sonra tevbeyi bozarsa bir insan, hem tövbeden evvelki günahları hesaba sokar, hem de ondan sonrakileri mânâsına... Bir de, “İnsanın ömrü ilerledikçe, gittikçe iyiliğe doğru gayret etmesi lâzım!” mânâsı da çıkıyor demiştim. “O halde günden güne daha iyi bir insan olmaya çalışalım!” demiştik, bu konuşmamdan çıkan bir ders buydu.

İkincisi: Birbirlerimizi seveceğiz sevgili kardeşlerim. Çok muhtacız. Bu devirde çok muhtacız. Gazetelerde görüyorsunuz: İki arkadaş, arkadaş olmuşlar, beraber içmişler. Beraber içtikten sonra sarhoş olmuşlar, birbirlerine kötü söz söylemişler, küfredmişler, küfredince ötekisi kızmış, bıçağını çekmiş, dışarı sürüklemiş. O dışarıda gene küfredince, ötekisi de onun kesmiş başını, karakola getirmiş... Gazetelerde ne korkunç şeyler duyuyoruz. Bunlar neden?.. İşte İslâm olmadığından... İslâm'dan uzaklaştığı için.

Çok ihtiyacımız var sevgiye. Sevginin ne kadar mühim olduğunu gösteren bu hadis-i şerifi hiç unutmayalım!..

Seveceğiz. Kimi seveceğiz?.. Dindar, âlim, fâzıl, ahlâklı, edebli, ibadetini uygulayan, bilgili, bilgisini de uygulayan kimseleri seveceğiz. İyi insanların etrafında toplanacağız. Kendi arkadaşlarımızı seçerken dikkatli seçeceğiz, bu cins kimseleri seçeceğiz. Sevdiğimiz kimseleri de, Allah için seveceğiz.

Çünkü Allah için, Allah yolunda bir insan bir kimseyi severse ve “Seni ben sırf Allah rızası için seviyorum, paran pulun için değil, mevkiin makamın için değil.” derse; Allah ikisini de cennete sokacak. Ne kadar güzel!.. Bu işi başlatan, daha atak olan, daha önde bu işin oluşmasına sebep olan kimsenin de, cennette derecesi daha yüksek olacak.

Yunus Emre'nin sözü var, “Sevelim, sevilelim!” diye. Tabii o bu hadis-i şerifleri bizden önce okumuş, mübarek. Bir de güzelce tertemiz, arı ve duru bir Türkçe ile, çok sade cümlelerle, çok derin mânâları, böyle hadis-i şeriflerin tercümelerini, ayet-i kerimelerin tercümelerini, ne kadar güzel şiirlerine aksettirmiş!.. Şiirlerinin her birisi, her mısrası cevher gibi... “Sevelim, sevilelim!” diyor. Bunu tabii herkes başka türlü anlar. Ama böyle hadislerden alındığı için, işin kökünü biz daha iyi anlıyoruz. Demek istiyor ki: “Ben onu seviyorum, o da beni sevsin ama; seversek Allah bizi sever. Sevelim ki, sevilelim!” demek istiyor belki.

Sevginin çok önemli olması dolayısıyla, Allah cennette buluştursun, Mevlânâ Celâeddîn-i Rûmî Efendimiz KS'in bütün şiirleri aşkla ilgili... Yunus Emre'nin divânının büyük bir kısmı aşkla ilgili... Bütün mutasavvıfların divanları, hayatları, sözleri sevgi, muhabbet, aşkla ilgili... Aşık Paşalar, vs.ler... Türk edebiyatını okursanız, hatta divân şairi sandığımız bazı şairlerin böyle şaraptan, meyhaneden, sâkîden bahseden şiirleri bile, aslında birer remîzdir. O sevgi, bizim ayyaşların, sarhoşların anladığı sevgi değildir de, ilâhî sevgiyi kasetmektedir yâni.

Bizim büyüklerimiz sevgiye çok önem vermişler. Belki Osmanlı'nın başarısının temelinde bu sevgi var. Yâni, sevgiye önem vermek ve sevgiyi topluma yerleştirmek, toplumda yaşanan bir ahlâk haline getirmek; sevmeyi, seven kişiler olmayı, sevebilen kişiler olmayı başarmak çok önemli...

İnsanlar bugün sevemiyor, işte görüyorsunuz bombaya sarılıyor, bombayı karnına bağlıyor, kendisi de ölüyor, birkaç kişiyi de öldürüyor. Yâni kin var, sevgi yok. Yâni insanların sevgi eğitimi azalmış. Bu neden olmuş? İslâm'ın eğitimi azaldığı için olmuş. O halde biz bu ecdadımızın yolunu ihyâ etmeliyiz!..

Ecdadımız bizden çok daha iyi müslümandı. Mevlânâların, Yunusların, o evliyâullahın yolunda gitmeliyiz, bu sevgiyi tekrar aramızda canlandırmalıyız! Kaybettiğimiz sevgileri, muhabbetleri, güzel ahlâkı, âdâbı, erkânı, yâni

yaratılanı yaratandan ötürü hoş görmeyi, tekrar toplumumuzda uygulanan, uygulanmakta olan, severek uygulanan davranış şekilleri haline getirmeliyiz!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizin gözümüzdeki perdeleri kaldırsın... Şimdi biz İslâm'ın güzelliğini görüyoruz; çünkü Kur'an okuyoruz, hadis okuyoruz... Toplumumuzda bazı kimseler var, aydın sanıyor kendisini. Amerika'da okumuş, İngiltere'de okumuş, Fransa'da okumuş, Almanya'da okumuş, batı adetlerine göre yetişmiş, İslâm'ı bilmediği için İslâm'ı anlamıyor. Yâni güzelliklerinin farkında değil... Perdenin arkasında, dağın ötesinde İslâm diye bir şey var. Ona göre İslâm, eski çağların çağdışı bir yaşam tarzı...

Hayır, değil. Bu devirde en çok muhtaç olduğumuz, bütün inançların bulunduğu çok güzel bir ayrı âlem İslâm, ayrı bir iklim. Dağın öbür tarafına bir aşsak, o bayırları çıkıp dağın öbür tarafını bir görsek, şâhâne manzara, çok böyle özlemine duyduğumuz her çeşit mânevî güzellikleri göreceğiz.

Ben hatırlıyorum, rahmetli Hocamız'la hacca gidiyorduk. Çok şiddetli bir kış... Yâni otuz küsür sene önce, çok şiddetli bir kış. Adana yolu Pozantı'da kapandı buz tuttuğu için, tırlar kaydığı için yol kapandı. Biz döndük Karaman tarafına, Ereğli'de geceledik. Karaman üzerinde kar, kış, kıyâmet, sis... Göz gözü görmüyor, bacalardan çıkan dumanlar da havayı kirletmiş. Kirli hava da şehrin üstüne yorgan gibi çökmüş.

Çok böyle ezâlı, cefâlı, buzlar üstünde kayarak karayolundan hacca gidiyoruz.

Biz böyle kaya kaya, arabayla, Mut yolu üzerinde Sertavul geçidine geldik, arka tarafımız kış. Geçidi şöyle bir aşıverdik; Akdeniz günlük güneşlik, pırıl pırıl, yemyeşil, sıcacık... Yâni İç Anadolu'nun o kışı, kara kışı, böyle damlardan kol gibi, bacak gibi sarkan buzlar yok... Her taraf pırıl pırıl!.. Ne kadar hoşumuza gitti. Silifke'ye indik Göksu vâdisinden, bayıldık. Bu benim hayatımda çok canlı bir hatıradır. İşte İslâm böyle...

Ey İslâm'ı tanımayan ve bilmeyen kardeşler, ey radyoyu tesadüfen açıp da Akra'daki bu konuşmayı dinleyen aziz dinleyiciler! Bakın şimdi siz karakışta gibisiniz. Gelin önünüzdeki bu dumanlı dağları, bu isli, paslı yollardan geçerek bir aşın; bakın, İslâm'ın olduğu dağın öbür tarafı ne kadar günlük güneşlik, bahar, çiçeklik, meyvalı, tatlı ve güzel... Ne kadar tertemiz havalı, onu göreceksiniz.

İşte biz bunu anlatmaya çalışıyoruz. İslâm'ın güzelliklerini bilmeyenlere, dağın bedeninde, eşiğinde, öbür tarafı gören kimseler olarak sesleniyoruz: Gelin o karda kışta üşümeyin, bu taraf çok güzel!.. Oralarda su bulamıyorsunuz, yiyecek içecek bulamıyorsunuz; burada her şey ne kadar bol, ne kadar tatlı!" diye anlatmaya çalışıyoruz.

Allah gözümüzden, bilmeyenlerin gözünden, anlamayanların gözünden, gönlünden, kalbinden perdeleri kaldırsın...

Hakkı hak olarak görmeyi nasib etsin, ona uymayı ihsân eylesin... Bâtılı bâtil olarak görüp de oradan uzaklaşmayı, ondan kurtulmayı nasib eylesin...

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Hepinize dünya ve ahiretin hayırlarını Rabbim bol bol ihsân etsin...

İki cihanda cümlelerinizi sevdiklerinizle aziz ve bahtiyâr eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

11.1996 - İstanbul

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

